

WERELDBURGERSCHAPSEDUCATIE

TRAJECT LEERLIJN WERELDBURGERSCHAP CAMPUS D'HEK, LANDEN

DOEL

De werkgroep in Campus D'Hek wilde een leerlijn wereldburgerschap uitwerken om schoolbreed te kunnen werken aan verschillende wereldburgerschapsthema's doorheen de schoolloopbaan van leerlingen.

Door deze focus expliciet te maken, wil de werkgroep:

- Zichtbaar maken waar aan welke competenties wordt gewerkt;
- Opbouwend werken doorheen de verschillende graden;
- Andere collega's stimuleren om bij te dragen aan deze leerlijn;
- De mondiale dag die nu plaatsvindt voor de krokusvakantie sterker verankeren in de bredere werking van de school.

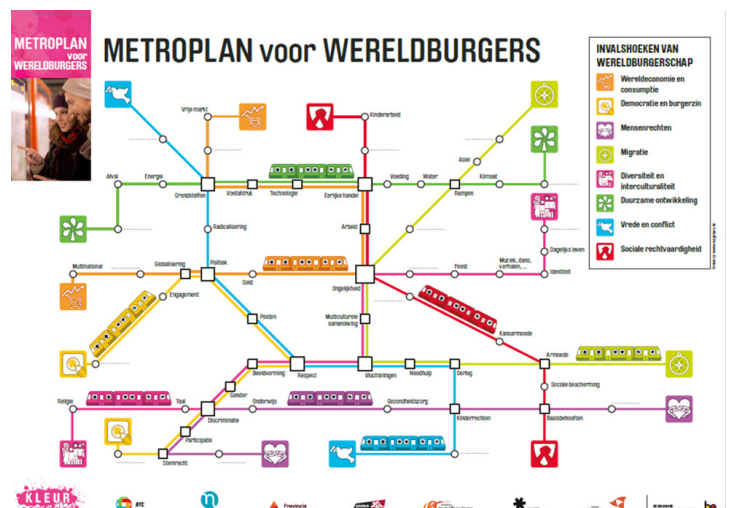
ONTWERPPROCES

Tijdens de eerste vergadering werden enkele criteria of ontwerpprincipes opgesteld waaraan de leerlijn moet voldoen:

- Aangepast aan de eigenheid van de school;
- Opbouwend doorheen de studieloopbaan;
- Er zijn activiteiten in alle leerjaren;
- Verschillende thema's komen aan bod (niet alle thema's van het metroplan);
- Het zijn thema's die het toelaten dat leerlingen de link maken met hun eigen leefwereld;
- Schone kleren en voeding zijn in dit opzicht dankbare thema's;
- Niveau-overstijgend werken: ASO-TSO-BSO;
- Starten vanuit de persoon van de leerling en diens interesses; verder werken in de omgeving, de directe ander, naar de wereld;
- Communicatie naar andere collega's is een aandachtspunt. De leerlijn moet gedragen zijn in het team.

Om vakcollega's mee te krijgen, is het belangrijk dat de WB-doelstellingen aansluiten bij de leerplandoelstellingen van vakken. Om te weten te komen welke wereldburgerschapsthema's aan bod komen in welke vakken, besloot de werkgroep met het hele lerarenteam een denkoefening op te zetten aan de hand van het metroplan van en begeleid door Kleur Bekennen.

Op dit metroplan, staan verschillende WB-thema's verbonden door zes metrolijnen: diversiteit, sociale rechtvaardigheid, wereldhandel, migratie, duurzaamheid en vrede en conflict. Alle vakcollega's werd gevraagd om na te denken hoe ze werken aan de verschillende thema's van wereldburgerschap.

Deze denkoefening maakte duidelijk dat heel veel vakken kunnen werken aan wereldburgerschapsthema's. Het was een geslaagde sensibiliseringsactiviteit voor het team rond wat WB kan inhouden.

De breedheid van de WB-thematieken en de veelheid van de vakken en richtingen, maakten het echter moeilijk om één wereldburgerschapsthema te verbinden aan één leerjaar. De denksessie was te kort om dit grondig uit te spitten, waardoor de oefening onvoldoende materiaal op leverde. De werkgroep koos er daarom voor een andere piste te verkennen. Om de mondiale dag in te bedden in de schoolwerking, is het interessant om de dag verbinden aan andere WB-initiatieven op school.

De werkgroep maakte daarom een inventaris op van de reeds bestaande initiatieven

Vakoverschrijdend:

- Mondiale dag
- Talendag eind september
- Gedichtendag
- Dag van de Armoede
- Lezing Ronny Mosuse
- KRAS-project Globelink 3de graad: thema migratie

Extra-curriculair:

- Leerlingenparlement
- Dikke truiendag
- Schrijf-ze-vrijdag
- Saved by the bell actie
- Initiatieven van leerlingen naar aanleiding van actuele gebeurtenissen worden aangemoedigd en ondersteund. Indien nodig wordt er een stilte moment of verwerkingsmoment op schoolniveau voorzien.

Vak/richting gebonden:

- Modulevak debatteren (halfjaarlijks)
- De Humane Wetenschappendag i.s.m. met Studio Globo
- GWP's, bso-projecten
- Voor actuele thema's rond WBE wordt steeds ruimte voorzien tijdens de lessen

Internationalisering:

- EPOS-projecten
- Uitwisseling Waalse scholen: 3de graad Humane Wetenschappen werken lessen uit in het Frans. Zij brengen deze lessen in het 5de en 6de leerjaar van een Franstalige basisschool in Racour. Achteraf maken de leerlingen, onder begeleiding van onze leerlingen, een kunstwerk dat aansluit bij de gegeven lessen. Deze kunstwerken worden tentoongesteld op de opendeurdag van Campus D'hek. De kunstenaars, hun ouders en leerkrachten worden uiteraard ook uitgenodigd.

Samenwerkingsverbanden:

- Werkgroep WB werkt samen met andere vak- werkgroepen
- Werkgroep WB werkt samen met Studio Globo, School zonder Racisme, Urban Woorden, Wereldkleur, Kleur Bekennen
- Verder kunnen wij waar nodig beroep doen op de werkgroep Burgerschap van het GO!

De inventarisatie bood een mooi overzicht van kansen en acties. Het team zag vooral mogelijkheden om het KRAS-project van de derde graad in het kader van het modulevak "debatteren," sterker uit te werken. Zo kunnen leerlingen van Humane debatten organiseren voor andere leerlingen en hun opgedane know how rond argumenteren delen.

Opnieuw was het echter moeilijk om uit deze veelheid aan initiatieven een leerlijn voor alle leerjaren en richtingen uit te werken. De werkgroep gooide daarop het roer om en besloot te vertrekken vanuit de doelstellingen die de ze zelf wenselijk vond. De betrokken leraren stelden duidelijke onderzoeksvragen op en werkten een haalbaar stappenplan uit:

Onderzoeksvragen

- Rond welke thema's gaan we in welke graad werken? (Aandachtspunt: graadklassen)
- Hoe de huidige thema's/initiatieven integreren in de leerlijn?
- Hoe kunnen alle leraren aangesproken worden om de leerlijn ook te implementeren?
- Hoe bewaken dat het inhoudelijk in orde is?

Stappenplan

- Stap 1: de kerndoelstellingen per leerjaar vastleggen door middel van bestaande leerlijnen
- Stap 2: de doelstellingen verankeren in initiatieven, de bestaande acties integreren in een leerlijn.
- Stap 3: een ontwerp tot leerlijn (doelstellingen & thema's) bespreken met het hele team: vragen om na te denken hoe deze thema's in verschillende vakken aan bod kunnen komen
- Stap 4: voorbeelden/lesmateriaal uitwerken rond deze thema's zowel binnen verschillende vakken als vakoverschrijdend.
- Stap 5: implementeren en reflecteren

LEERLIJN

Om zicht te krijgen op mogelijke doelstellingen nam de werkgroep enkele bestaande doelstellingenkaders door.

De leerlijn van Oxfam Education was één van die kaders. Daarin worden voor verschillende WB-thema's leerdoelstellingen samengebracht in een leerlijn voor de heleschoolloopbaan (3-18 jaar). Oxfam-education maakt daarbij een onderscheid tussen kennis, vaardigheden als waarden (hoofd, hart, handen). Ook de UNESCO-kaders voor Global Citizenship en Education for Sustainable Development Goals werden onder de loep genomen.

- Oxfam Education (2015). Education for Global Citizenship, a Guide for schools.
- Unesco (2017). Education for SDG's.
- Raad van Europa (2016). Burgerschapsdescriptoren.

Elk lid van de multidisciplinaire werkgroep selecteerde drie doelstellingen per graad. Daarop werd tijdens de vergadering een consensus gezocht en stelde de werkgroep de volgende leerlijn op:

EERSTE GRAAD	TWEEDE GRAAD	DERDE GRAAD
<p>FOCUS: Anderen en ik</p> <p>THEMA'S: Identiteit Interculturaliteit en respect Vooroordelen en stereotypen</p>	<p>FOCUS: Mijn gemeenschap en ik</p> <p>THEMA'S: Duurzaamheid Sociale ongelijkheid Engagement</p>	<p>FOCUS: De wereld en ik</p> <p>THEMA'S: Wereldhandel Migratie Oorlog Democratie</p>

EERSTE GRAAD

Focus:

de andere en ik

Thema's:

identiteit, interculturaliteit, mensenrechten, respect, doorbreken van vooroordelen en stereotypen, sociale vaardigheden.

Werkvragen:

- Wie ben ik? Welke aspecten van mijn identiteit vind ik belangrijk? Waarom? Voor welke (levensbeschouwelijke) waarden en principes sta ik? Vanuit welke achtergrond heb ik deze waarden en principes?
- Welke identiteit hebben anderen? Wat vinden andere lln. belangrijk? Voor welke (levensbeschouwelijke) waarden en principes staan zij? Waarom? Welke gelijkenissen en verschillen zijn er? Vanuit welke achtergrond hebben zij deze waarden en principes?
- Hoe kan ik respect opbrengen voor ieders identiteit?
- Welke rechten en plichten hebben ik en hebben de anderen?

EERSTE JAAR

Doelstellingen:

- lln. zijn zich bewust van de eigen culturele voorkeuren, vooronderstellingen en soms valse voorinnames.
- lln. kunnen cultuurverschillen respectvol benoemen.
- lln. erkennen dat diversiteit een meerwaarde is voor de samenleving.
- lln. kunnen discriminatie, vooroordelen, stereotypering, racisme en seksisme in de samenleving (h)erkennen.
- lln. kennen het verdrag van de rechten van het kind.
- lln. kennen de Universele verklaring van de rechten van de mens.
- lln. kunnen de bijdrage van verschillende culturen aan onze samenleving bespreken.

TWEEDE JAAR

Doelstellingen:

- lln. kunnen de verschillende lagen/componenten van een culturele identiteit onderscheiden.
- lln. erkennen dat elk mens vanuit zijn mens zijn recht heeft op een menswaardig bestaan.
- lln. kunnen gebeurtenissen, contexten en personen vanuit verschillende perspectieven bekijken.
- lln. kunnen de referentiekaders van betrokken partijen identificeren.
- lln. kunnen controversiële culturele uitingen contextualiseren.
- lln. kennen voorbeelden van huidige en vroegere mensenrechtenschendingen.
- lln. kennen bewegingen en organisaties voor mensenrechten.

TWEEDE GRAAD

Focus:

gemeenschap en ik (school, klas, buurt, vereniging)

Thema's:

sociale ongelijkheid, engagement, duurzaamheid, participatie

Werkvragen:

- Hoe kan ik in mijn context bijdragen tot een meer duurzame en sociale samenleving?
- Waarom is participatie belangrijk?
- Waarom is inzet voor duurzaamheid en sociale gelijkheid belangrijk/noodzakelijk?
- Hoe kan ik me inzetten in mijn school, klas, buurt, gemeente, club of jeugdbeweging?
- Voor welke organisatie/goed doel kan/wil ik me inzetten?

DERDE JAAR

Doelstellingen (Iln kennen/kunnen):

- De duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG's).
- De basisproblematiek rond enkele duurzaamheidsvraagstukken zoals voeding, biodiversiteit, energie, transport, water, veiligheid, ...
- Ongelijkheid en armoede (h)erkennen.
- Kenmerken en gevolgen van armoede en ongelijkheid bespreken.

TWEEDE JAAR

Doelstellingen (Iln kennen/kunnen):

- Mogelijke oplossingen bespreken.
- Mogelijke acties om de eigen ecologische voetafdruk te verkleinen.
- De duurzaamheid van een samenleving of gemeenschap inschatten.
- Zich kritisch opstellen ten opzichte van een consumentistische levensstijl.

DERDE GRAAD

Focus:

de wereld en ik (mondiale structuren, maatschappelijke structuren)

Thema's:

onrechtvaardigheid, democratie, mondiale ongelijkheid, geweld, oorlog, wereldhandel, migratie

Werkvragen:

- Wat zijn de wortels van mondiale ongelijkheid? Welke antwoorden worden geformuleerd?
- Hoe zijn mensen in oorlogsomstandigheden in staat tot zoveel wreedheden?
- Waarom vluchten mensen? Welke vluchtelingenstromen zijn er? Welke mechanismes werken achter deze stromen? Hoe gaat Europa/België om met vluchtelingen? Welke morele antwoorden zijn er?
- Wanneer is een systeem democratisch? Hoe werkt de democratie in België? Wat maakt het staatsbestel democratisch? Hoe werkt de democratie elders? Welke tendensen ondermijnen de democratie?

Doestellingen (Iln kunnen):

- Onderliggende oorzaken van wereldarmoede en ongelijkheid bespreken.
- Verschillende visies op hoe armoede en ongelijkheid kan worden verminderd bespreken.
- De onderlinge afhankelijkheid tussen oorzaken van armoede en ongelijkheid vlakken t.o.v. elkaar afwegen.
- Verschillende initiatieven & oplossingen om armoede/ongelijkheid te verminderen kritisch afwegen.
- De processen die gelijkheid bevorderen en hinderen kritisch bespreken.
- De verantwoordelijkheid die overheden, bedrijven, ngo's, technici en burgers in het duurzaamheidsvraagstuk opnemen kritisch bespreken.
- De maatschappelijke factoren die klimaatactie tegenwerken kritisch bespreken.
- De rol van de 5 P's in enkele duurzaamheidsvraagstukken afwegen ten opzichte van en verbinden met elkaar.
- Bespreken hoe wetten en regels in de samenleving tot stand komen.
- Democratische principes en kenmerken van een democratie bespreken.
- De eigen democratische grondhouding evalueren.
- De werking van nationale en lokale staatsstructuren bespreken.
- De rol van sociale bewegingen, de publieke en private sector en media in een publiek beslissingsproces bespreken.
- Het recht van minderheden erkennen in een beslissingsproces.
- De werking van internationale structuren bespreken.
- uitleggen hoe democratische politieke instellingen werken en wat de rol is van politici, politieke partijen, verkiezingsprocessen en stemmen.
- Verschillende staatsstructuren vergelijken.
- Het democratisch gehalte van staatsstructuren inschatten.
- De onpartijdigheid en transparantie van een rechtstaat evalueren.
- Inschatten hoe (ongelijke) machtsverhoudingen maatschappelijke problemen beïnvloeden.
- De factoren die maatschappelijk en politiek engagement niveau verhinderen bespreken.
- De kenmerken van duurzame en meer inclusieve economie bespreken.
- Duurzaamheid van economische patronen en handelsketens kritisch bespreken.
- Voorbeelden van initiatieven die streven naar een eerlijke handel, inclusieve groei en coöperatieve financiering.
- Betekenis geven aan concepten als waardig werk, tewerkstelling, werkdruk.
- De onderlinge afhankelijkheid tussen (het eigen) consumptiegedrag en productieomstandigheden kritisch bespreken.
- De economische oorzaken van honger; onmenselijke arbeidsomstandigheden; oneerlijke lonen; werkloosheid bespreken.
- De rol van overheden, arbeidersbeweging, werkgevers, lobbyisten, aandeelhouders, technologie, media/reclame en consumenten in de wereldeconomie kritisch bespreken.
- Verbanden zien tussen de druk op grondstoffen en conflicten/machtsrelaties.
- Oplossingen/innovaties aanreiken naar een meer duurzame en ecologische economie.
- Begrijpen dat de samenleving een systemische benadering nodig heeft voor haar ontwikkeling.

ACTIEPLAN

Om de leerlijn te verankeren, besloot de werkgroep om het schoolteam breder te sensibiliseren via de scan van School zonder racisme. Tijdens de scan scoren leerlingen, leraren uit verschillende graden en directie zichzelf op 5 vlakken:

- onderwijskundig belang van wereldburgerschapsonderwijs
- visie
- schoolwerking
- curriculum
- participatie

Er zijn vier niveaus op ieder vlak:

- sporadische initiatieven(1)
- normbesef(2)
- in balans(3)
- in DNA van de school(4).

De betrokken leerlingen en leraren schaalden de schoolwerking meestal op niveau 3 in: in balans. Enkel op vlak van onderwijskundig en participatie scoorde de school zichzelf een niveau lager: op normbesef.

Samengevat: de scan toonde aan dat de school breed werkt aan wereldburgerschapsthema's. Daarnaast hielp de scan om prioriteiten te stellen. Vooral de zichtbaarheid was volgens de meeste betrokkenen een probleem. Heel veel initiatieven en leeractiviteiten werken impliciet aan wereldburgerschap en activiteiten van de werkgroep waren tot dan toe onvoldoende bekend voor het bredere lerarenteam. Er is een harde kern die heel actief is, maar de grootste groep participeert te weinig.

De groep besloot om in te zetten op een sterkere doorstroming naar het hele corps. Daartoe werd een verantwoordelijke per graad aangesteld die een werkgroep zou samenstellen om in die graad de doelstellingen uit de leerlijn te verankeren. De activiteiten van deze drie werkgroepen zouden ook teruggekoppeld worden op de personeelsvergadering. Het idee is dat als een grotere groep mee participeert, meerdere leraren worden geprikkeld.

Daarnaast wilde de school leerlingen betrekken op de werking: hen meer inspraak geven en leerlingen betrekken bij het uitwerken van de activiteiten.

VERANKERING

Vervolgens ging de school aan de slag. In de eerste plaats werden leerlingen betrokken op de uitwerking van de mondiale dag. De voorbije edities werkte een werkgroep van leraren het programma uit. In schooljaar 2018-19 bereiden oudere leerlingen workshops voor, voor jongere leerlingen.

Tegelijk bood de modernisering van het secundair onderwijs kansen om wereldburgerschap te verankeren in de keuze-uren in de eerste graad en de vrije ruimte in de tweede graad. Vanaf schooljaar 2019-20 hebben de leerlingen in de eerste graad a-stroom 2u project. Zowel het eerste als het tweede leerjaar doorlopen in totaal vijf vakoverschrijdende projecten per schooljaar. Mogelijke projectthema's zijn: ondernemen en financiën; technologie; duurzaamheid; burgerschap; mediawijsheid, geotech, ... Gedurende vijf weken worden de leerlingen ondergedompeld in één van deze thema's. Daarnaast volgen leerlingen die geen Latijn volgen oriënterende modules rond de vijf belangstellingsgebieden. In de B-stroom volgen de leerlingen 3 vakoverschrijdende projecten per schooljaar rond EHBO, diversiteit, democratie, programmeren, economie en financiën en GIP. In de tweede graad bouwt de school hierop verder in de vrije ruimte. Twee lessen per week werken leerlingen in een halfjaarlijkse module, waar ze hun interesses verbreden. Ook hier krijgen wereldburgerschapscompetenties ruimschoots een plaats.

Kortom, dit denktraject rond wereldburgerschap heeft de school ondersteund om hun focus te bepalen. De school weet waar ze heen wil en creëerde ruimte om te exploreren. Het beloven interessante jaren te worden.